

promotieonderzoek

Over kwintessens in handelen van leraren

Interactief onderzoek naar pedagogische sensitiviteit in het onderwijs

Promotor : Prof Dr-Wiel Veugelers
Co-promotor : Dr Gaby Jacobs

Onderzoeksvraag

Wat is pedagogische sensitiviteit van leraren en hoe is dit te ontwikkelen?

Onderzoek

Drie deelstudies:

- Eerste deelstudie: conceptualisering van het begrip pedagogische sensitiviteit
- Tweede deelstudie: in beeld brengen van pedagogische sensitiviteit van leraren
- Derde deelstudie: interventies gericht op versterking pedagogische sensitiviteit

Methodologische aspecten

- Kwalitatieve onderzoeksmethoden
- Leraren onderzoeken eigen onderwijspraktijk
- Responsieve benadering: leraren construeren nieuwe kennis op basis van eerder verworven inzichten en
- Explicitering van ervaringen in kritische dialoog binnen communities of practice (CoP)

Conceptueel kader

Pedagogische sensitiviteit

Elk kind heeft een aangeboren neiging tot het zoeken van nabijheid van de verzorger (Bowlby , oa. 1969/1982)

Een sensitieve ouder (moeder) is **toegewend** en **oplettend voor details** in het gedrag, waardoor zij ontdekt wat bij het kind past en zij gedraagt zich dienovereenkomstig.

Ainsworth (oa. 1978)

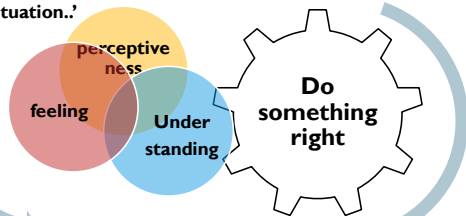
1. Bewustzijn signalen → alertheid in de waarneming
2. Accurate interpretatie → empathie bij het begrijpen
3. Adequaatheid reactie
4. Snelheid reactie → bedachtzaamheid bij het handelen

Pedagogische sensitiviteit en onderwijs

Van Manen , 2008

'..Ability to sense the pedagogical significance of this situation.'

[..] and do actually so something right

Pedagogische sensitiviteit en onderwijs

Kelchtermans, 2012

Complexiteit PS – conceptuele onduidelijkheden

- Interactie
 - sensitiviteit – responsiviteit
 - thoughtfulness en pedagogische tact (*van Manen, 1991*)
- Adequaathed respons
 - harmonieuze interactie
 - opvoedkundige doelen
 - mentaliseren - mind mindedness

(volgen – sturen: denken, voelen, willen; *Meins ea. 2001*)

Consequenties onduidelijkheden onderzoek

- Focus en interventies van verbetering leraargedrag op handelen
- Spanning tussen onderwijsdoelen versus harmonieuze interactie

Focus onderzoek PS

- Relatie kind - ouder /professionele opvang → *Pedagogische interactie*
- Relaties binnen onderwijs → *Instructieprocessen*
- Inzicht schoolsucces: → *Invloed leraar-leerling relatie*
(oa. Pianta ea, 2003;Thijs ea 2008;Spilt & Koomen 2009)

Leraar – leerling relaties

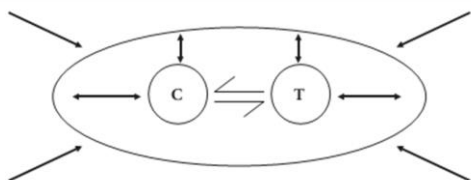
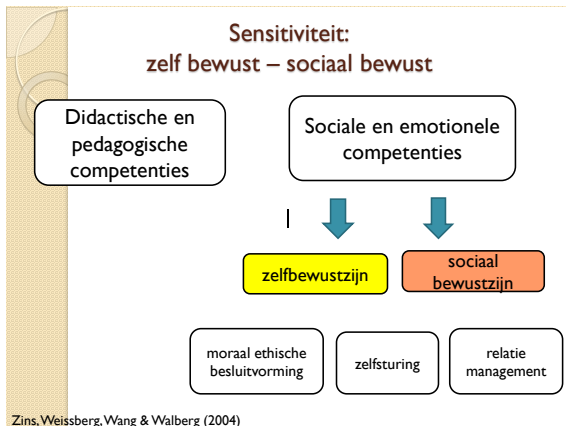
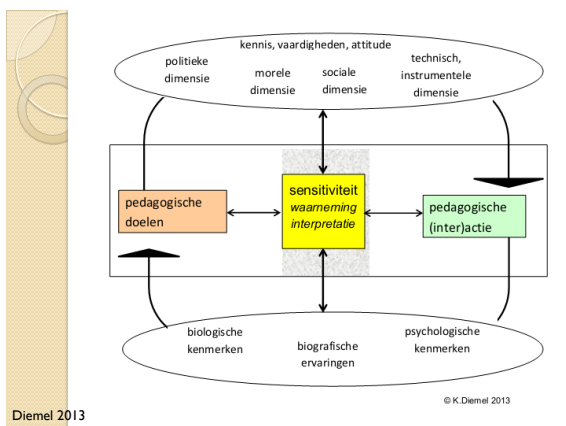

Figure 2: A conceptual model of teacher-child relationships
In: Pianta, Hamre & Shullman (2003), p 206

Pedagogische sensitiviteit

- Pedagogische sensitiviteit heeft te maken met al of niet zichtbare uitingen van het ontwikkelde en belichaamde gevoel dat bij de opvoeder aanwezig is
- Pedagogische sensitiviteit wordt 'getriggerd' door een waarneming, interpretatie en/of respons in de interacties binnen pedagogische relaties
- Pedagogische sensitiviteit leidt tot meer of minder afstemming (nabijheid) in de relatie, zoals ervaren door de opvoeder enerzijds en het kind anderzijds.

Diemel 2013

Waar ben ik nu mee bezig ?

Deelstudie 1:

Conceptualisering van het begrip
pedagogische sensitiviteit

Deelstudie 2:

Ontwikkeling instrumentarium, methode
om pedagogische sensitiviteit
in kaart / beeld te brengen

Methodologische aspecten

- Bedding van onderzoek in een RAAK PROject: drie onderzoeklijnen
- Mixed methods design
- Leraren onderzoeken eigen onderwijspraktijk
- Communities of Practice (CoP)
- Responsieve benadering: betekenisverlening
- Explicitering van ervaringen in kritische dialoog
- Focusgroepen

Operationalisering deelstudie I

Hoe wordt PS geconceptualiseerd door leraren?

- *Welke taal gebruiken leraren om pedagogische sensitiviteit te duiden?*
- *Hoe verhoudt zich dit tot de concepten en conceptuele onduidelijkheden vanuit theoretisch perspectief?*
- *Welke betekent dit voor verder onderzoek?*

Operationalisering: de praktijk

- Bedding van onderzoek in een RAAK PROject en onderzoek in CoP's

Methoden:

Experimenten met *focusgroep*;

- uitwisseling over betekenisverlening PS aan de hand van vijf individueel gekozen kenmerkende woorden
- uitwisseling over betekenisverlening aan de hand van beelden vanuit de vraag : *Is hier sprake van PS? Hoe herken je PS?*

Operationalisering deelstudie 2

Wat nemen leraren waar, wat wordt hierbij ervaren en welke betekenissen worden eraan gegeven door de verschillende belanghebbenden?

2.1. Hoe neemt de leraar een situatie waar en welke betekenis geeft hij/zij daaraan?

- Wat is de relatie met de pedagogische doelen van de leraar?
- Wat is de relatie met de interactiestijlen van de leraar?

2.2. Wat nemen andere leraren waar in de situatie en welke betekenis geven zij daaraan?

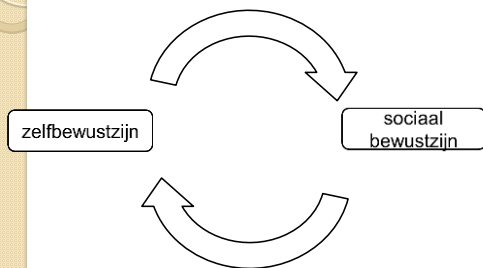
2.3. Hoe ervaren leerlingen de situatie en welke betekenis geven zij de waarneming?

Operationalisering

Bron: Steven, ea 2013, Pedagogische Tact

De huidige situatie: operationalisering
deelvraag 2

Operationalisering : de praktijk

- Bedding van onderzoek in een RAAK PROject en onderzoek in CoP's : koppeling onderwijsdoelen aan RAAK doel

Methoden:

- Zelfevaluatie : logboek na onderwijssituatie ; Wat zag je? Wat raakte je/ voelde je daarin?
- Videofragment gekoppeld hieraan in CoP: wat zie je nu? Wat raakt nu?
- Wat zien anderen in de klas?

Operationalisering: tweede deel vraag 2

- Wat is de relatie met de pedagogische doelen van de leraar?
- Wat is de relatie met de interactiestijlen van de leraar?

Orientatie

Vragenlijst interactie

→(Brekelmans & Wubbels; Spilt & Koomen)

Phenomenological Research

→(van Manen & Leferink, UU, Summerschool 2013)

- Zijn er vragen naar aanleiding van de presentatie?
- Welke ideeën zijn zinvol om mee te nemen?
- Welke aandachtspunten zijn van belang om te overwegen?

Referenties

- Ainsworth, M.D.S., S.M. C. Blehar, E.Waters & S.Wall (1978). Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation. Hillsdale (NJ): Lawrence Erlbaum.
- Bowlby, J. (1988/2005). A secure base. Oxon/New York: Routledge.
- Grossmann & Grossmann (2007). The impact of attachment to mother and father at an early age on children's psychological development through young adulthood. Rev ed. In: Tremblay R.E, Barr R.G, Peters R.D.V, Boivin M, eds. Encyclopedia on Early Childhood Development, 2007:1-8. Available at: http://www.child-encyclopedia.com/documents/GrossmannANGxp_rev.pdf. Accessed [14-02-2013].
- Heath, C., Hindmarsh, J. & P.Luff (2010). Video in qualitative research: Analysing social interaction in everyday life. London: Sage.
- Hughes, J. N., Cavell, T.A. & Wilson V. (2001). Further Support for the Developmental Significance of the Quality of the Teacher-Student Relationship. Journal of School Psychology Vol. 39, No. 4, pp. 289-301
- Jennings, P.A., Greenberg, M.T. (2009) The Prosocial Classroom: Teacher Social and Emotional Competence in Relation to Student and Classroom Outcomes. Review of Educational Research. Vol. 79:1, pp 491-525.
- Kelchtermans (2009) Gekoesterde kwetsbaarheid als professionele deugd. Verhalende reflecties over goed leraarschap. Lezing NIVOZ, 20 mei 2009.
- Meins, E., Ferryhough, C., Fradley, & Tuckey, M. (2001). Rethinking maternal sensitivity: Mothers comment on infants' mental processes predict security of attachment at 12 months. Journal of Child Psychological, Psychiatry, Vol 42:5, pp. 637-648

- Pianta, R.C., Hamre, B., Stuhlman, M. (2003). Relationships between teachers and children. In: Weiner, I.B., Reynolds, W.M., Miller, G.E. (2003) Handbook of psychology, vol 7 Educational Psychology, Ch. 10. New Jersey: John Wiley & sons Inc. pp 199- 234.
- Thijs, J.T., Koomen, H.M.Y., Leij, A. van der (2008). Teacher-child Relationships and Pedagogical Practices: Considering the Teacher's Perspective. School Psychology Review, Vol 37:2, pp 244-260.
- Van Manen, M. (1991). The tact of teaching: The meaning of pedagogical thoughtfulness. Albany: State University of New York Press.
- Van Manen, M. (2008). Pedagogical Sensitivity and Teachers Practical Knowing-in-Action. Peking University Education Review
- Wolff, M. de & R. van der Veer (1995). Sensitiviteit als pedagogische categorie: een poging tot verheldering. Comenius, vol 15, p 420-435.
- Zins, J., Bloodworth, M.R., Weissberg, R.P. & Walberg, H.J. (2004). The scientific base linking social and emotional learning to school success. In: Zins, J., Weissberg, R.P., Wang, M.C. & Walberg, H.J. (eds.) Building academic success on social and emotional learning: what does research say? New York: Teachers College Press